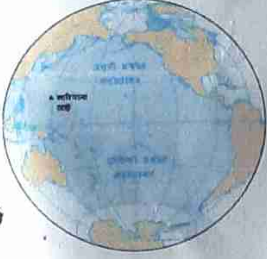

रयत शिक्षण संस्थेचे,
राजर्षी छत्रपती शाहू कॉलेज, कोल्हापूर

भूगोलशास्त्र विभाग

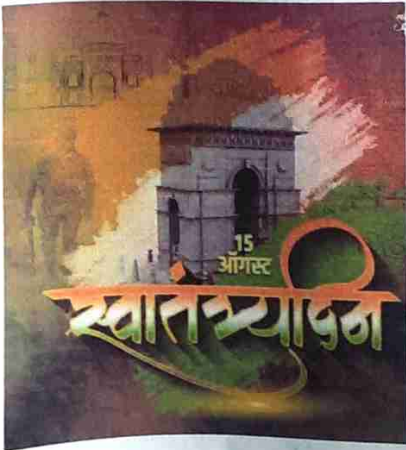
१५ ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिनानिमित्त

'वसुंधरा भित्तीपत्रक'

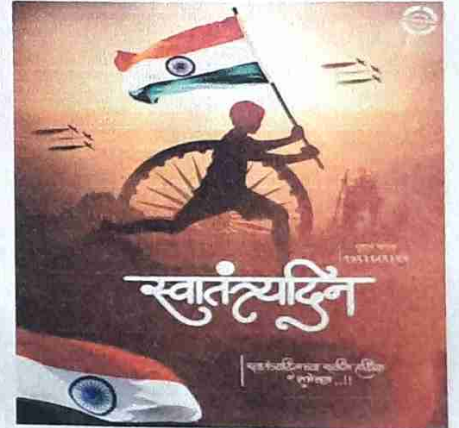
● प्रेरणा व उद्घाटक ●

प्राचार्य डॉ. एल. डी. कदम
राजर्षी छत्रपती शाहू कॉलेज, कोल्हापूर

● मार्गदर्शक ●

डॉ. एम. डी. कदम
डॉ. बी. बी. घुरके
डॉ. ए. एच. पाटील
श्री. आर. वाय. कांबळे

● संपादक मंडळ ●

गायत्री पाटील प्रगती धनवडे
भूगोल विभागातर्फे सहर्ष स्वागत

☀ नेताजी सुभाषचंद्र बोस ☀

• जीवन परिचय :-

सुभाषचंद्र बोस यांचा जन्म 23 जानेवारी 1897 रोजी ओडीशा मधील कटक शहरात झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव जानकीनाथ आणि आईचे नाव प्रभावती होते. जानकीनाथ बोस हे कटक शहरातील नामवंत वकील होते. आधी ते सरकारी वकील म्हणून काम करत होते पण नंतर त्यांनी आपली स्वतःची वकिली सुरू केली होती. कटक महापालिकेत ते काही काळ काम करत होते. तसेच बंगालचे विधानसभेचे सदस्य ही होते. तसेच इंग्रज सरकारने त्यांना रायबहादुर हा किताब दिला होता. प्रभावती देवीच्या वडिलांचे नाव गंगानारायण दत्त होते. दत्त घराणे हे कोलकात्यातील एक श्रीमंत घराणे होते. प्रभावती व जानकीनाथ बोस ह्यांना एकूण 14 मुले होती. त्यात 6 मुली व 8 मुलगे होते. सुभाषचंद्र त्यांचे सहावे अपत्य व पाचवे पुत्र होते. आपल्या सर्व भावांपैकी सुभाषला शरदचंद्र अधिक प्रिय होते. शरदबाबू हे प्रभावती व जानकीनाथ ह्यांचे दुसरे पुत्र होते. सुभाष त्यांना मेजदा म्हणत असत. शरदबाबूंच्या पत्नीचे नाव विभावती होते.

• शिक्षण व विद्यार्थी जीवन :-

लहानपणी, सुभाष कटक मध्ये रॅव्हर्न्सॉ कॉलिजिउट हायस्कूल नामक शाळेत शिकत होते. ह्या शाळेत त्यांच्या एका शिक्षकाचे नाव वेणीमाधव दास होते. वेणीमाधव दास आपल्या विद्यार्थ्यांमध्ये देशभक्तीची स्फुल्लिंग जागवत. त्यांनी सुभाषमधली सुप्त देशभक्ती जागृत केली. वयाच्या 15 व्या वर्षी, सुभाष सुरज्या बोधात हिमालयात गेले होते. सुरज्या हा बोध असफल राहिला. त्यानंतर स्वामी विवेकानंदांचे साहित्य वाचून, सुभाष त्यांचे शिष्य बनले. महाविद्यालयात शिकत असताना, अन्यायाविरुद्ध लढण्याची त्यांची प्रवृत्ती झाली. कोलकात्यातील प्रेसिडेन्सी महाविद्यालयात इंग्रज प्राध्यापक ओटेन हे भारतीय विद्यार्थ्यांशी उमेदपणे वागत असत. म्हणून सुभाषने महाविद्यालयात संप पुकारला होता. 1929 साली इंग्लंडला जाऊन, सुभाष भारतीय नागरी सेवेच्या परिक्षेत उत्तीर्ण झाले. परंतु इंग्रज सरकारची चाकरी करण्यास नकार देऊन त्यांनी राजीनामा दिला व ते मायदेशी परतले.

• स्वातंत्र्यलढ्यात प्रवेश व कार्य :-

कोलकात्यातील ज्येष्ठ स्वातंत्र्यसैनिक, देशबंधू चित्तरंजन दास ह्यांच्या कार्याने प्रभावित झालेल्या सुभाषची, दासबाबुंबरोबर काम करण्याची इच्छा व्यक्त केली होती. रविंद्रनाथ ठाकूर ह्यांच्या सल्ल्यानुसार भारतात परतल्यानंतर ते सर्वप्रथम मुंबईला जाऊन महात्मा गांधींना भेटले. मुंबईत गांधीजी मणिभवन नामक वास्तु मध्ये वास्तव्य करत. तेथे जुलै 20, 1921

रोजी महात्मा गांधी आणि सुभाषचंद्र बोस सर्वप्रथम एकमेकांना भेटले. गांधीजींनी देखील कोलकात्याला जाऊन दासबाबूंबरोबर काम करण्याचा सल्ला दिला. मग सुभाषबाबू कोलकात्याला आले व दासबाबूंना भेटले. दासबाबूंना त्यांना पाहून फार आनंद झाला. त्याकाळी, गांधीजींनी इंग्रज सरकारच्या विरोधात असहकार आंदोलन चालवले होते. दासबाबू बंगालमध्ये ह्या आंदोलनाचे नेतृत्व करत होते. त्यांच्या बरोबर सुभाषबाबू ह्या आंदोलनात सहभागी झाले.

1922 साली दासबाबूंनी काँग्रेस अंतर्गत स्वराज पक्षाची स्थापना केली. विधानसभेच्या आवृत्ती इंग्रज सरकारला विरोध करण्यासाठी, कोलकाता महापालिकेची निवडणूक, स्वराज पक्षाने लढवून, जिंकली. स्वतः दासबाबू कोलकात्याचे महापौर झाले. त्यांनी सुभाषबाबूंना महापालिकेचे प्रमुख कार्यकारी अधिकारी बनवले. सुभाषबाबूंनी आपल्या कार्यकाळात महापालिकेची काम करण्याची पध्दतच बदलून टाकली. कोलकात्यातील रस्त्यांची इंग्रज नावे बदलून, त्यांना भारतीय नावे दिली गेली. स्वातंत्र्यलढ्यात प्राणार्पण केलेल्या क्रांति-कारकांच्या कुटुंबीयांना महापालिकेचे नोकरी मिळू लागली. लवकरच, सुभाषबाबू देशातील एक अग्रेसर युवा नेता म्हणून ओळखले जाऊ लागले. पंडित जवाहरलाल नेहरूंसह, सुभाषबाबूंनी काँग्रेस अंतर्गत इंडिपेंडन्स लिगची स्थापना केली. 1928 साली जेव्हा सायमन कमिशन भारतात आले, तेव्हा काँग्रेसने त्याला काळे झेंडे दाखवले होते. कोलकात्यात सुभाषबाबूंनी ह्या आंदोलनाचे नेतृत्व केले. सायमन कमिशनला उत्तर

देण्यासाठी, काँग्रेसने भारताच्या भावी घटनेचा आराखडा तयार करण्यासाठी आठ सदस्यांची समिती नेमली. पंडित मोतीलाल नेहरू ह्या समितीचे अध्यक्ष होते तर सुभाषबाबू त्याचे एक सदस्य. ह्या समितीने नेहरू रिपोर्ट सादर केला.

1928 साली काँग्रेसचे वार्षिक अधिवेशन पंडित मोतीलाल नेहरूंच्या अध्यक्षतेखाली कोलकात्यात झाले. ह्या अधिवेशनात सुभाषबाबूंनी खाकी गाणवेश घालून, पंडित मोतीलाल नेहरूंना लष्करी पध्दतीने सलामी दिली. गांधीजी त्याकाळी पूर्ण स्वराजच्या भूमिकेशी सहमत नव्हते. ह्या अधिवेशनात त्यांनी इंग्रज सरकारकडून वसाहतीचे स्वराज्य मागण्यासाठी ठराव मांडला होता. मात्र, सुभाषबाबू व पंडित जवाहरलाल नेहरू ह्यांना, पूर्ण स्वराजच्या भूमिकेशी तडजोड मान्य नव्हती. अखेर वसाहतीचे स्वराज्याची मागणी मान्य करण्यासाठी इंग्रज सरकारला एक वर्षाची मुदत देण्याचे ठरले. जर एका वर्षात इंग्रज सरकारने ही मागणी मान्य केली नाही, तर काँग्रेस पूर्ण स्वराजची मागणी करेल असे ठरले. इंग्रज सरकारने ही मागणी मान्य केली नाही. त्यामुळे 1930 साली काँग्रेसचे वार्षिक अधिवेशन पंडित जवाहरलाल नेहरूंच्या अध्यक्षतेखाली लाहोरला झाले, तेव्हा ठरवले गेले की जानेवारी 26 हा दिवस स्वातंत्र्यदिन म्हणून पाळला जाईल.

26 जानेवारी 1931च्या दिवशी, कोलकात्यात सुभाषबाबू निरंगी ध्वज फडकावत एका विराट मोर्चाचे नेतृत्व करत होते. तेव्हा पोलिसांनी केलेल्या लाठी हल्ल्यात ते जखमी झाले. सुभाषबाबू तुरुंगात असताना,

बेफता झाले तसेच त्यांचे पुढे नक्की काय झाले, हे भारतच्या इतिहासातील सर्वात मोठे अनुरित रहस्य बनले आहे. 2015 सालच्या शेवटी त्यांतल्या बऱ्याच फायली सरकारने लोकांना बघण्यासाठी खुल्या केल्या आहेत.

- सुभाषचंद्र बोस व आझाद हिंद सेना यांच्या बद्दल महत्वाचे मुद्दे :-

- 1) सुभाषचंद्र बोस यांचा जन्म 23 जानेवारी 1897, बंगाल प्रांतात झाला.
- 2) सुभाषबाबू 1920 मध्ये आय. पी. आय परीक्षा उत्तीर्ण झाले.
- 3) सुभाषबाबू 1938 हरीपुर व 1939 त्रिपुरा काँग्रेसचे अध्यक्ष होते.
- 4) नेताजींनी 1940 मध्ये 'फॉरवर्ड ब्लॉक' या पक्षाची स्थापना केली.
- 5) डिसेंबर 1940 मध्ये सुभाष बाबूंना नजरकैदेत ठेवण्यात आले.
- 6) जानेवारी 1941 मध्ये सुभाषबाबूंनी इंग्रजांच्या कैदेतून पलायन केले व पेशावर मार्कोमार्गे त्यांनी जर्मनी गाठली.
- 7) नजर कैदेतून सुटल्यावर नेताजींनी झियाउद्दीन हे नाव धारण केले होते.
- 8) नेताजींनी 21 ऑक्टोबर 1943 रोजी सिंगापूर येथे 'स्वतंत्र हिंदूस्थानचे हंगामी सरकार' स्थापन केले.
- 9) सिंगापूर येथे रासबिहारी बोस यांनी आझाद हिंदू सेनेची स्थापना केली होती. त्याचे सेनापतीपद (नेतृत्व) नेताजीकडे आले.

Date :

Page :

Topic :

विकसित भारत 2047 :

अर्थ, दृष्टी, उद्दिष्ट, नोंदणी

23 जुलै 2024 रोजी अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांच्याकडून सादर झाल्याच्या आगामी 2024-25 च्या पूर्ण अर्थसंकल्पाकडे विकसित भारत लक्ष वेधून घेऊन आहे. विकसित भारत किंवा विकसित भारत साध्य करण्यासाठी या सर्वसमावेशक रोडमॅप 24-25 च्या अर्थसंकल्पात मांडला जाईल.

अंतरिम अर्थसंकल्प 2024 मध्ये अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी 2047 पर्यंत विकसित भारतासाठी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांचे दिग्दर्शन सांगितले. त्यांच्या अंतरिम अर्थसंकल्प 2024 च्या माध्यमातून त्यांनी लक्ष्य केले की सरकार सर्वव्यापी, सर्वांगीण विकासासाठी काम करत आहे, आणि सर्वसमावेशक, 'गरीब' (गरीब), 'महिलायेन' (महिला), 'युवा' (युवा) आणि 'अन्नदाना' (शेतकरी) या चार प्रमुख गटांवर सरकार लक्ष केंद्रित करणार आहे.

2024-25 च्या पूर्ण अर्थसंकल्पात, अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी विकसित भारत 2047 साध्य करण्यासाठी अंतरिम अर्थसंकल्पात मांडलेल्या धोरणानुसार विपुल संधी निर्माण करण्यासाठी पुढील 9 प्राधान्यक्रमाने सतत प्रयत्न करण्याची कल्पना केली.

- शेतीमध्ये उत्पादकता आणि लवचिकता
- रोजगार आणि कौशल्ये
- सर्वसमावेशक मानव संसाधन विकास आणि सामाजिक न्याय.
- उत्पादन आणि सेवा
- नाशरी विकास
- उर्जा सुरक्षा
- पायाभूत सुविधा
- नवोपक्रम, संशोधन आणि विकास
- पुढच्या विद्येतील सुधारणा

विकसित भारताचा अर्थ

'विकसित भारत' या शब्दाचा अर्थ 'विकसित भारत' असा होतो. विकसित भारत 2047 हे 2047 मध्ये देशाला 100 व्या स्वातंत्र्यापर्यंत विकसित घटकाने रुपंतरित करण्याच्या सरकारच्या दृष्टीचे प्रतिनिधित्व करते. विकसित भारताचे चार स्तंभ म्हणजे युवा (युवा), गरीब (गरीब), महिला (महिला) आणि अन्नदाता (शेतकरी).

विकसित भारत 2047 चे उद्दिष्ट्य साध्य करण्यासाठी अर्थमंत्र्यांनी अर्थसंकल्प 2024 मध्ये पुढील घोषणा केल्या.

आरखंड, बिहार, ओडिशा, पश्चिम बंगाल आणि आंध्र प्रदेशचा समावेश करून भारताच्या पूर्वेकडील प्रदेशाच्या

सर्वांगीण विकासासाठी सरकार पूर्वोक्त ही योजना तयार करेल. यामध्ये पायाभूत सुविधा, मानव संसाधन विकास आणि क्षेत्राला विकसित भारत गाठण्यासाठी एक इन्जिन बनवण्यासाठी आर्थिक संधी निर्माण करणे समाविष्ट आहे.

विकसित भारताचा अणुऊर्जा हा अतिशय महत्वाचा भाग असण्याची अपेक्षा आहे. त्या पाठपुराव्यासाठी भारत स्मॉल अणुभट्ट्या, भारत स्मॉल मॉड्यूलर अणुभट्टीचे संशोधन आणि विकास आणि अणुऊर्जेसाठी नवीन तंत्रज्ञानाचे संशोधन आणि विकास यासाठी सरकार खानगी क्षेत्रासोबत भागीदारी करेल.

विकसित भारत @ 2047 : दृष्टी, उद्देश आणि महत्त्व

विकसित भारताचा दृष्टीकोन आधुनिक पायाभूत सुविधा आणि निसर्गाशी सुसंगत समृद्ध भारत आणि सर्व प्रदेशातील सर्व नागरिकांना त्यांच्या झमतेपर्यंत पोहोचण्याची संधी प्रदान करणे आहे.

2024 च्या अर्थसंकल्पीय भाषणात अर्थसत्रांनी सांगितले की, विकसित भारतचे दिग्दर्शन साकार करण्यासाठी राज्यांमध्ये अनेक विकास आणि दाद - सहस्र सुधारणांची आवश्यकता आहे. उष्णप्रकार, शून्य सरकारांना पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांच्या विकास आणि

वाढ सहस्रम सुधारणांची आवश्यकता आहे. संसाधनांचे वाटपचे समर्थन करण्यासाठी दीर्घकालीन व्याजमुक्त कर्ज म्हणून रु. 1.5 लाख कोटींची तरतूद प्रस्तावित आहे. एमएसएमईना वाढण्यास आणि स्वर्धा करण्यास मदत करणे हा देखील विकसित भारत रडमॅपचा एक भाग असेल.

॥ डिसेंबर 2023 रोजी, प्रंतप्रधानांनी व्हिडिओ कॉन्फरन्सिंगद्वारे 'विकसित भारत @2047 : युवकांचा आवान' लॉन्च केला. लोकांपेठ प्रसंगी त्यांनी व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्त्व विकासामध्ये शैक्षणिक संस्थांची भूमिका अधोरेखित केली. आणि सांख्यिके की, राष्ट्राचा विकास तेव्हाच होतो जेव्हा तेव्हा लोकांचा विकास होतो. विकसित भारतचे समान उद्दिष्ट्ये साध्य करण्यासाठी प्रत्येक विद्यार्थीनीन विद्यार्थी आणि तरुणांची उत्तम वळवण्याची गरजही त्यांनी अधोरेखित केली.

विकसित भारत @2047 :

विकसित भारत चे व्हिजन साकारण्यासाठी व्हॉईस ऑफ युथ लॉन्च करण्यात आले, ज्यात भारताच्या नशिबावर दृढ विश्वास, अतूट समर्पण आणि लोकांच्या प्रचंड दृढता आणि प्रतिभा, विशेषतः तरुणांची प्रगल्भ ओळख आवश्यक आहे.

'आयडियान फ्रॉम युथ फॉर विकसित भारत @2047' या नावाने ओळखल्या जाणाऱ्या युवा चळवळीद्वारे परिवर्तनवादी अजेंड्यात सहभागी होण्यासाठी प्रंतप्रधाना

नांनी तरुणांना आमंत्रणही दिले. त्यांनी प्रत्येकाने आपापल्या मर्यादपलीकडे जाऊन विकसित भारत @ 2047 च्या विज्ञानमध्ये आपले योगदान देण्याचे आव्हान केले.

अधिकधिक तरुणांना या मोहीमेची जोडण्यासाठी भारताने प्रत्येक विद्यापीठ आणि महाविद्यालयाने विशेष मोहीम राबवण्याची सूचना प्रंत्युद्यानांनी केली. त्यानंतर सरकारने पाच वेगवेगळ्या शिबिर सूचना देण्यासाठी विकसित भारताची संबंधित 'आयडियान् पार्टन' सुरु केले.

नवद, लोकसेव्या वाढ आणि लोकसेव्याशास्त्रीय बदलांमूळे निर्माण झाल्याच्या आव्हानांचा विस्तृतपणे विचार करण्यासाठी सरकार एक उच्चाधिकार समिती स्थापन करेल. ही समिती विकसित भारतच्या दृष्ट्याची संबंधित या आव्हानांना सर्वसमावेशकपणे सामोरे जाण्यासाठी शिफारशी करेल.

नाव - करिश्मा जाफर मुजावर

BA-II

विकसित भारतची थीम

विकसित भारताच्या 5 थीम आहेत, त्या पुढील-
प्रमाणे आहेत.

- सशक्त भारतीय (आरोग्य , शिक्षण , नारीशक्ति , क्रीडा , काल्पती धेगारी संस्था)
- समृद्ध आणि शाश्वत अर्थव्यवस्था (उद्योग , कृषी , कृषी , पायाभूत सुविधा , सेवा , हरित अर्थव्यवस्था शहर)
- नावीन्य , विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (संशोधन आणि स्टार्टअप , डिजिटल)
- सुशासन आणि सुरक्षा
- नगात भारत

प्रिती श्रीमंत कॅव्हळ

BA II